

EESTI ÕPILASESINDUSTE LIIT

Eesti Õpilasesinduste Liidu haridusplatvorm

Vastu võetud:

Eesti Õpilasesinduste Liidu XXXVIII üldkoosoleku otsusega

07.04.2018

EESSÕNA

Haridusplatvorm on oluline alusdokument, millele tugineb Eesti Õpilasesinduste Liidu (EÕEL) avalik poliitika. Seni kehtinud platvorm¹ (aastail 2010-2015) oli osaliselt aegunud, mistõttu tekkis vajadus seda ajakohastada. Käesolev dokument on aasta aega kestnud uuendamisprotsessi tulemus².

Haridusplatvormi uuendamine sai teoks Kodanikuühiskonna Sihtkapitali rahastatava projekti “Õpilaste Huvikaitse Edendamise Programm (ÕHEP)” abil. Platvormi uuendamiseks analüüsiti 2010.-2015. aastatel kehtinud platvormi ekspertrühma poolt, korraldati fookusrühmasid ja viidi läbi õpilasuuring. Saadud sisendi põhjal toimusid erinevad arutelud, seminarid ja töörühmad EÕEL-i liikmeskoolide õpilastega.

¹ Platvormi arutelud toimusid 2009. aastal ning platvorm võeti vastu 2010. aasta kevadisel EÕEL-i Üldkoosolekul.

² Haridusplatvormi uuendamine algas 2014. aasta märtsis ning jõudis lõpule 2015. aasta aprillis.

SISUKORD

1. EÕEL-i HARIDUSFILOSOOFIA	4
2. EÕEL-i PIKAAJALISED HARIDUSPOLIITILISED EESMÄRGID	5
3. HARIDUSPOLIITIKA TEEMAVALDKONNAD.....	6
3.1. KOOLI VAIMNE KESKKOND	6
3.2. ELUKESTEV ÕPE.....	8
3.3. ÕPETAJA JA ÕPETAMISE METOODIKA	10
3.4. TAGASISIDE JA HINDAMINE	12
3.5. ÕPPEVAHENDID JA MATERIAALNE ÕPPEKESKOND	13
3.6. KOOL JA KODU	15
3.7. HARIDUSSÜSTEEMI JUHTIMINE.....	16
3.8. VÕRDESED VÕIMALUSED ÕPPIDA.....	17
3.9. KUTSEÕPE	19
JÄRELSÕNA.....	24

1. EÕEL-i HARIDUSFILOSOOFIA

Hariduses peab põhiline fookus olema õppija arengul. Seega on õpilane ja tema vajadused, huvid, oskused ja võimed iga hariduspoliitilise otsuse keskmeks ning lähtekohaks. Kõikidele õpilastele tuleb tagada ligipääs haridusele, olenemata nende soost, rahvusest, seksuaalsest orientatsioonist, usulistest tõekspidamistest või sotsiaalsest taustast, füüsilisest ja vaimsest erivajadusest. Kool peab olema iga õppuri jaoks turvaline keskkond, seda nii füüsiliselt kui vaimselt. Igasugune kiusamine on vastuvõetamatu ning kooli juhtkond ja koolipere tervikuna peavad üheskoos seisma selle eest, et kiusamist ära hoida.

Haridussüsteem peab toetama õpilase arengut ning valmistama ette tema astumist iseseisvasse ellu, seejuures kujundama noorest vastutustundliku ja algatusvõimelise demokraatliku ühiskonna liikme. Kiiresti muutuv ühiskonnas on lisaks kindlatele teadmistele oluline paindlikkus ja kiire kohanemisvõime, mitme keele valdamine, õppimis- ja eneseväljendusoskus, valmisolek langetada otsuseid ja kanda sellega kaasnevat vastutust, oskus koguda ja töödelda infot, suutlikkus ja julgus olla loov ning püstitada ja ületada isiklikke eesmärgi.

Eesti riikluse seisukohalt on oluline tagada piirkonniti võrdväärne ligipääs kooliharidusele. Transpordi- ja koolivõrk tuleb kujundada selliseks, mis võimaldab igal õpilasel omandada üldharidust elukohast olenemata.

Kooli tuleb näha organisatsioonina, millel on kaasa mõtlejad ja rääkivad liikmed, kes ühiselt otsustavad koolielu puudutavate küsimuste üle. Kool kui organisatsioon toetab kõigi oma liikmete arengut ning igal osapoolel tuleb aktiivselt panustada kooli edendamisse. Oluline osa on ka õpilasesinduse tegevusel, see toetab demokraatliku ning aktiivse ühiskonna arengut.

2. EÕEL-i PIKAAJALISED HARIDUSPOLIITILISED EESMÄRGID

1. Tagada järjepidevalt õppemeetodite ja -vahendite kaasaegsus õppeasutustes.
2. Kujundada õppijakeskne hariduskorraldus, mis põhineb õppijate teadlikel valikutel ja otsustel, suurendades sealjuures õppija vastutust.
3. Suurendada koolikeskkonna turvalisust ja sallivust eripärade tunnustamise, vastastikuse austuse ning meeskonnatunde suurendamise kaudu.
4. Kujundada koolist ühtse kogukonnana toimiv demokraatlik organisatsioon, mille otsustamisprotsessides osalevad võrdselt kõikide osapoolte esindajad.
5. Tagada piirkonniti võrdväärne ligipääs kooliharidusele igal kooliastmel.

3. HARIDUSPOLIITIKA TEEMAVALDKONNAD

3.1. KOOLI VAIMNE KESKKOND

Kooli vaimse keskkonna all peame silmas kooli reeglistikku, õhkkonda, koolipere omavahelisi suhteid, õpilaste enesetunnet, rahulolu, tervist ning turvalisust. Kooli vaimsel keskkonnal on oluline roll hea õppeedukuse ja enesetunde tagamisel.

Probleemid ja lahendused

3.1.1. Koolisiselt esineb kiuslikku käitumist. Kooliperel puudub oskus ja julgus konfliktidega toime tulla, mis vähendab oluliselt turvatunnet koolis.

Lahendus

- 1) Alustada õpetajate täiendkoolitustega konfliktide ennetamise ja suunamise teemadel.
- 2) Kohustada koole välja töötama tegevusi kooli vaimse keskkonna parandamiseks: tunnustada olemasolevaid vanemate ja nooremate õpilaste vahel vastastikuse toetamise süsteeme, tõsta psühholoogide usaldusväarsust ja pädevust. Samalaadsete konfliktide ja suuremate probleemide puhul peab olema õpetajal võimalus psühholoogilise nõuande saamiseks, seejuures peab psühholoog rääkima konflikti kõikide osapooltega.
- 3) Tagada koolivälise psühholoogi teenuse kättesaadavus.

3.1.2. Tihti puudub koolides sotsiaalne ühtsustunne, eriti klassisiselt. See vähendab turvatunnet ega soodusta vaimselt ergutava õppekeskkonna kujunemist.

Lahendus

- 1) Tähtsustada ning väärtustada meeskonnatööd ja ühistegevusi (nt projektid, arutelud).
- 2) Suurendada klassijuhataja rolli, kellel on oluline osa klassisisese meeskonnatunde loomisel.

3.1.3. Klassid on tihti liiga suured, mistõttu õpetaja ei jõua kõikide õpilasteni individuaalsel tasandil. Kergemini võivad tekkida õpilastevahelised lahkkelid, samuti võib esineda õpiprobleemide eiramist.

Lahendused

- 1) Vähendada klassikoosseisu suurust – optimaalne õpilaste arv ühes kinnitatud klassi-komplektis võiks olla 18-20 inimest.
- 2) Tarvidusel luua abiõpetajate ametikohti.
- 3) Võimaldada iga aineõpetaja konsultatsiooni kõigile õpilastele.

3.1.4. Õpilased ja õpetajad tunnevad oma õigusi ja kohustusi pigem kesiselt, nad võivad oma õigusi valesti tõlgendada ja kohustusi tagaplaanile jätta. See omakorda põhjustab ebakindlust, segadust ja pingeid.

Lahendus

- 1) Õpilasesindused peavad aktiivsemalt ja tulemuslikult tegelema õpilasõigustest teavitamisega. Koolijuhtkonnad peavad nende tegevust senisest enam toetama.
- 2) Ühiskonnaõpetuse ainekava peab toetama õpilasõigustest teavitamist.

3.1.5. Õpetajate omavahelised pingelised suhted võivad näidata õpilastele halba eeskujut ning kujundada õpilastes eelarvamusi, seeläbi võib langeda õpimotivatsioon.

Lahendus

- 1) Koolijuhtkonnad peavad enam tähelepanu pöörama õpetajatevahelistele suhetele ning vajadusel tegelema koostöö parendamisega.

3.2. ELUKESTEV ÕPE

Elukestva õppe all mõeldakse kõiki elu jooksul ette võetud õppetegevusi, mille eesmärk on parandada oma teadmisi ja oskusi vastavalt iseenda, kodanikkonna, ühiskonna või tööturu vajadustele³.

Probleemid ja lahendused

3.2.1. Üldine õppeprotsess ei lähtu elukestva õppe põhimõtetest – koolis hinnatakse, ent ei mõelda tulevikuvalikute peale. Koostöö üldhariduskoolide, kutseõppeasutuste ja kõrgkoolide vahel on puudulik, mistõttu õpilasel puuduvad teadmised edasiste haridusalaste valikuvõimaluste osas.

Lahendused

- 1) Oluliselt tuleb parandada õpilaste personaalset kutse- ja karjäärinõustamist, mis peab algama juba põhikoolis ning olema koolis õpilastele kättesaadav. Nõustamise eesmärk on võimalikult laialdaselt toetada õppija eneseteostust, püüdes mitte piiritleda õpilase väljavaateid ühe kindla eriala või valdkonnaga.
- 2) Tagada karjäärinõustamise võimalus kõikidele õpilastele.

3.2.2. Õppekava on liiga mahukas, faktikeskne ega ole lõimitud reaalse eluga ning ainekavad ei ole omavaheliselt kooskõlas. See aga ei toeta õpilase individuaalset arengut.

Lahendused

- 1) Vähendada faktipõhise ja suurendada praktilise õppe osakaalu lähtudes sidususest reaalse eluga ja see peab olema integreeritud formaalse õppega.
- 2) Suurendada ainetevahelist integratsiooni.

³ Elukestva õppe strateegia 2005-2008. Viide:

<https://www.google.ee/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CC0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.hm.ee%2Findex.php%3Fpopup%3Ddownload%26id%3D6877&ei=wUveVInoDc3JOdPBgYAG&usg=AFQjCNEi4I6dS64FOT1di4kpwMD-mjCz-g&sig2=CNrNG5UTG8IEAF1JrUuMhg&bvm=bv.85970519.d.ZWU> (13.02.2015).

- 3) Individuaalse arengu toetamiseks vähendada kohustuslike ainete hulka ja suurendada õpilaste poolt valitud ainete osakaalu. Õpilasel peab olema võimalus teatud ulatuses oma tunniplaani iseseisvalt koostada. Õpetaja ja õpilane peavad kogu õppeprotsessi jooksul tegema koostööd, saavutamaks õpilase individuaalsed eesmärgid.

3.2.3. Mitteformaalset⁴ ja informaalset⁵ haridust ei tunnustata piisavalt, väljaspool kooli toimuvatest tegevustest osavõttu piiratakse, mis pärsib õpilase isiklikku arengut.

Lahendus

- 1) Suurendada tuleb mitteformaalse ja informaalset hariduse osatähtsust.
- 2) Senisest enam tuleb õppeasutuste siseste ühenduste⁶ tegevust võimaldada, võimendada ja toetada.

⁴ Mitteformaalne haridus on eesmärgiliselt organiseeritud õppetegevus kindlate programmide alusel, mida on võimalik omandada täiskasvanukoolitusasutustes, töökohas, samuti ühiskondlike organisatsioonide, huvigruppide ja kutseliitude vahendusel; läbimise järgselt reeglina formaalset tunnistust või diplomit ei anta. Viide: <http://www.rajaeidja.ee/haridus-2/>.

⁵ Informaalne haridus on õppimine, mis tuleneb igapäevastest tegevustest tööl, perekonna ringis või vabal ajal; ei ole struktureeritud (õpieesmärkide, õpiaja või õppematerjalide mõistes) ja ei lõpe tavaliselt tunnistuse saamisega; võib olla kavatsuslik, kuid enamasti on tegemist ettekatsemata (või juhusliku) õppimisega. Viide: samas.

⁶ Nt õpilasesindused, huviringid, klubid.

3.3. ÕPETAJA JA ÕPETAMISE METOODIKA

Õpetajate põhiline roll on õpilaste arengu toetamine, juhendamine ning suunamine. Õpetajad on olulised teadmiste ja oskuste kinnistamisel, õpihuvi suurendamisel, üldiste valmisolekute kujundamisel ning õppimist soodustava vaimse ja sotsiaalse keskkonna loomisel.

Probleemid ja lahendused

3.3.1. Tihtipeale ei tule noored õpetajad kooli tööle ning asjatundlikud õpetajad võivad lahkuda teistele, kõrgemalt tasustatud töökohtadele. Samuti on õpetajatel suur koormus, mistõttu peavad nad oma vabast ajast tegema tasustamata lisatööd. Seetõttu kannatab kvaliteetse hariduse kättesaadavus ning oluliselt võib väheneda õpilaste õpihuvi.

Lahendus

- 1) Õpetajate miinimumpalka tuleb tõsta. Õpetajate miinimumpalk peab olema vähemalt 1,5 kordne Eesti keskmine palk.
- 2) Kool peab arvestama õpilaste põhjendatud tagasisidet õpetajate osas ning tegema vastavaid ümberkorraldusi töötajaskonnas ja töökorralduses.

3.3.2. Tihtipeale ei suudeta luua vaba arutlevat keskkonda. Mõningad õpetajad suruvad oma arvamust peale, mistõttu õpilased ei julge oma arvamust avaldada ega oska oma seisukohti argumenteerida.

Lahendus:

- 1) Õpetajatele tuleb tagada täiendõpe koolituste näol, et nad oskaksid luua soosivat keskkonda aruteludeks.
- 2) Julgustamiseks enda seisukohtade väljendamist ning põhjendamist tuleb juba algklassides võtta kasutusele ühe aktiivõppe meetodina väitlus ja rühmatöö.
- 3) Õpilasesindused peavad enam julgustama ja soodustama õpilaste arvamuse avaldamist koolielu puudutavates küsimustes.

3.3.3. Õpetajatel võib jääda vajaka esinemisoskusest, enesekehtestamisest ning tihti on neil vähe aega ja motivatsiooni, et võtta kasutusele uusi vahendeid ja meetodeid. Seetõttu ei suudeta paljudes õpilastes tekitada huvi aine vastu ja soovi seda omandada.

Lahendus

- 1) Õpe algklassides peab muutuma loovamaks ja mängulisemaks.
- 2) Õpetaja- ja täiendkoolituses tuleb pöörata enam rõhku praktilistele õppemeetoditele⁷ ja psühholoogiale. Õpetajakoolitus peab kaasas käima haridusvaldkonnas toimuvate muutustega.
- 3) Kasutusele tuleb üha enam võtta mitmekesiseid õppevorme: projekt-, avastus-, aktiiv-, probleem-, individuaal- ja rühmaõppe vorme ning teoreetilise osaga kooskõlas olevaid praktikume, õuesõppetunde ja külastusi.
- 4) Õpetamisel tuleb ära kasutada kaasaegse tehnoloogia võimalusi. Tunnid peavad õpilaste jaoks olema huvitavad.

3.3.4. Õpilastel on suur kodutööde maht, õpilased on kurnatud ning seeläbi väheneb oluliselt nende õpimotivatsioon.

Lahendus

- 1) Muuta tunde efektiivsemaks ja suurendada iseseisvast huvist tuleneva õppe osakaalu.
- 2) Vähendada märgatavalt kodus õpitava uue materjali mahtu korraldades ümber koolis toimuv õppetöö.

⁷ Vastandina akadeemilistele õppemeetoditele kasutada enam näitlikustamist, läbimängimist, katseid jmt.

3.4. TAGASISIDE JA HINDAMINE

Tagasiside on suunatud õppeprotsessi tõhustamisele ja soovitud õpitulemuse saavutamisele. Tagasiside on sisuline, hindamine aga numbriline.

Probleemid ja lahendused

3.4.1. Õpilasi hinnatakse üldiste standardite järgi ega võeta arvesse õpilase individuaalseid võimeid ja isiklikku edasijõudmist. Õpilastele antakse enamjaolt üldisi hinnanguid (numbrilisi hindeid), kuid ei anta õpitulemusi parandavat kirjalikku ja suulist tagasisidet, mistõttu õpilasel ei ole võimalik keskenduda puudujääkide kõrvaldamisele.

Lahendus

- 1) Õpilaste hindamisel tuleb lähtuda tema isiklikust edasijõudmisest ning loobuda õpilaste omavahelisest võrdlemisest.
- 2) Üldistava hindelise hindamissüsteemi kõrval suurendada kirjaliku ja suulise tagasisidestamise osakaalu.
- 3) Kohustuslike loovainete hindamisel minna üle hindamissüsteemile „arvestatud“/„mittearvestatud“.
- 4) Loobuda 1. klassis numbrilisest hindamisest ja 2. klassis minna järk-järgult üle numbrilisele hindamisele koos sõnaliste kommentaaridega toetamaks õpilase arengut.
- 5) Võtta üle-eestiliselt kasutusele laiendatud numbriline hindamissüsteem (nt senise 1-5 skaala asemel võtta kasutusele 1-10 skaala).
- 6) Tasemetööd ja eksamid peavad olema tagasiside vahendiks õpilasele, koolile, riigile ning need ei peaks mõjutama edasist koolitee jätkamist.

3.4.2. Osa õpetajaid ei järgi hindamisjuhendit, mõnikord kasutatakse hindamist karistamis- ja ähvardamismeetodina, mistõttu õppeprotsessi hindamine ei ole alati õiglane ega kajasta õpilase reaalseid teadmisi.

Lahendus

- 1) Tagada teadlikkus ja kinnipidamine hindamisjuhendist.

3.5. ÕPPEVAHENDID JA MATERIAALNE ÕPPEKESKKOND

Õppevahendid on õppekava täitmise ning õpilase arengu tagamiseks ja toetamiseks kasutatavad õpikud, töövihikud, tööraamatud ning muud materjalid.

Materiaalse õppekeskkonna all käsitleme kooli füüsilist keskkonda – nii koolimaja, selle sisustust ja ümbrust, klassiruumi, koridore, aatriume, fuajeesid, spordihooneid ja õpilaskodusid.

Probleemid ja lahendused

3.5.1. Koolides on pigem kasutusel vanad õpikud, mis ei sisalda uuele õppekavale vastavaid teemasid. Koolidel võivad puududa piisavad finantsvahendid uute õpikute soetamiseks. Samuti on probleeme uute õpikute õigeaegse saabumisega - need laekuvad tihtipeale koolidesse alles pärast õppeperioodi algust. Seetõttu ei tagata õppetöös maksimaalset kvaliteeti ning õpe võib minna õppekava piiridest välja, suurendada õppekoormust ning üldist segadust õpilaste seas.

Lahendus

- 1) Riik peab õppekavas muudatusi tehes arvestama piisava ajavaruga, mis võimaldaks vastavate materjalide õigeaegse valmimise.
- 2) Suurendada riiklikku rahastust võimaldamaks koolidel soetada kaasaegseid õpikuid.
- 3) Tagada uute õpikute koolidesse jõudmine enne õppetöö algust.

3.5.2. Uute õpikute loomisel ja tellimisel ei tehta alati piisavat kvaliteedikontrolli, mistõttu õpikud ei pruugi sobida õppetööks.

Lahendus

- 1) Õpikute loomisel tuleb kasutada sihtrühma (õpetajate ja õpilaste) sisendit kontrollimaks õpikute sobivust õppetööks.
- 2) Õpikud peavad olema lihtsama sõnastusega, omavahel seostatud, kaalult kergemad, ajakohased ning vastama õppekavale. Hea õpik on huvitav, arusaadav, kaasaegne ning sisaldab elulisi näiteid.
- 3) Riik peab tagama õpikute nõuetele vastavuse (nt kaal ja suurus).

3.5.3. Tellitud töövihikuid ei kasutata, need ei haaku õpikutega, jõuavad liiga hilja kohale ning on õpilase jaoks liiga kallid. See toob kaasa otstarbetuid kulutusi, seda eriti gümnaasiumiõpilaste jaoks.

Lahendus

- 1) Vähendada ebaefektiivsete töövihikute tellimist ja suurendada töölehtede osakaalu õppetöös.
- 2) Kasutada enam tehnilisi lahendusi.
- 3) Suurendada riiklikku rahastust reaalselt vajaminevate õppevahendite soetamisel.
- 4) Parandada koolidepoolset õppevahendite soetamise planeerimist.

3.5.4. Paljudes koolides puuduvad tehnilised vahendid (nt projektorid, füüsika ja keemia katseteks vajalikud vahendid jne), loovainetes kasutatavad õppevahendid võivad olla vananenud või puududa sootuks. Seetõttu on võimalused mitmekülgse õppetöö läbiviimiseks piiratud.

Lahendus

- 1) Suurendada riiklikku rahastust õppevahendite uuendamiseks.
- 2) Tagada kaasaegsete õppevahendite olemasolu koolides.

3.5.5. Kooliruumid on tihtipeale vananenud ja ebamugavad ega sobi õppetöök, mis pärsib oluliselt õpilaste õpimotivatsiooni.

Lahendus

- 1) Tervisliku õppekeskkonna tagamiseks investeerida riigi ja kohalike omavalitsust koostöös senisest enam koolimajade kordategemisse ja sisustusse.
- 2) Parandada õpilaste vastutustunnet ning suhtumist kooli varasse.

3.6. KOOL JA KODU

Koolil ja kodul on oluline mõju õpilase õppetööle pühendumisel.

Probleemid ja lahendused

3.6.1. Õpetajate ja vanemate suhtlus põhineb tihti õpilasega seotud probleemolukordadel ja nende tagajärgedel, mistõttu jääb tähelepanuta õpilase üldine areng.

Lahendus

- 1) Tagada õpetajate ja lastevanemate regulaarne suhtlus
- 2) Tähtsustada lastevanemate rolli koolielu oluliselt mõjutavates otsustes.
- 3) Viia läbi arenguvestlus õpilase, klassijuhataja ja lapsevanema osalusel vähemalt kord aastas.
- 4) Suurendada õpilaste teadlikkust teda abistavatest ja nõustavatest võimalustest koolis ja väljaspool kooli.

3.6.2. Kõikides kodudes ei ole loodud sobivaid võimalusi õppetööks. Osa vanemaid ei toeta oma last õppeprotsessis ja laps peab üksi hakkama saama, selle tagajärjel kannatab lapse õppeedukus.

Lahendus

- 1) Tagada õpilastele kooli ja kooliväliste kohtade olemasolu, kus saab rahulikult ja segamatult teha koduseid õpiülesandeid.
- 2) Koolitöötajatel tuleb enam märgata, toetada ja suunata õpiraskustes õpilasi.

3.7. HARIDUSSÜSTEEMI JUHTIMINE

Haridussüsteemi juhtimise all mõistame riigi tasandil toimuvat õigusloomet ning koolipidaja tasandil koolide loomise, sulgemise, ümberkujundamise, õppekavade koostamise jmt seotud küsimuste lahendamist.

Probleemid ja lahendused

3.7.1. Hoolimata hariduskulutustest ei ole koolide finantseerimine piisav, pearahasüsteemi tõttu kannatavad eriti maa- ja väikekoolid.

Lahendus

- 1) Korrigeerida koolide rahastamise süsteemi, mis toetab kooli kui organisatsiooni arengut ning võimaldab koolil pakkuda kvaliteetset õpet. Kooli tasandil tuleb planeerida kulutusi võimalikult efektiivselt.

3.7.2. Haridussüsteemi juhtimine ei lähtu piisavalt põhimõttest, et otsused langetatakse õppijast lähtudes ja teda kaasates. Kõiki õpilasi puudutavaid küsimusi ei arutata tihtipeale õpilasesindajatega läbi, mistõttu muudatuste tegemisel ei arvestata õppijate vajaduste ja arvamustega.

Lahendus

- 1) Suurendada noorte osalust erinevates otsustusprotsessides. Riik peab arvestama noortega, et tagada tõhusamalt demokraatliku riigi õigused ja motiveerida noori ühiskonnas kaasa rääkima.
- 2) Õpilasi puudutavaid otsused langetada kõige madalamal ja õpilasele lähimal haldustasandil. Peamiseks otsustamise tasandiks õppurile peaks olema kool. Kõik teised tasandid tegelevad võimaluste ja tingimuste loomise ja tagamisega.

3.8. VÕRDESED VÕIMALUSED ÕPPIDA

Eesti riikluse seisukohalt on oluline tagada piirkonniti võrdväärne ligipääs kooliharidusele. Transpordi- ja koolivõrgu kujundamine ja hoidmine peab võimaldama igale õpilasele omandada üldharidust elukohast olenemata. Ühiskonna ja majanduse arengu seisukohalt on esmatähtis igale õpilasele tagada kaasaegne haridus, sõltumata õpilase majanduslikust, piirkondlikust ja sotsiaalsest taustast.

Probleemid ja lahendused

3.8.1. Koolivõrgu ümberkorraldused ei võimalda piisavalt mugavat liikumist kooli ja kodu vahel, vahemaad kooli ja kodu vahel muutuvad liiga pikaks. See võib kaasa tuua suurenenud raha- ja ajakulu, väsitada õpilast ning põhjustada õpimotivatsiooni langust.

Lahendus

- 1) Koolivõrgu ümberkorraldamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et algkool ja põhikool peavad asuma õpilastele võimalikult lähedal.
- 2) Gümnaasiumite koondamisel maakonnakeskustesse tuleb tagada hästi toimiv koolitransport.
- 3) Tagada tasuta transport ka huvikoolidesse (muusikakool, kunstikool, tantsukool) kui õpilased elavad huvikoolidest kaugel (linnast/maakonnast väljas) ja neil ei ole võimalik tööpäevade keskel ise transporti leida/saada.

3.8.2. Riik maksab koolidele koolitoidu toetust, ent see ei pruugi katta igal pool kõiki kulusid, mistõttu osades koolides küsitakse lapsevanematelt raha juurde ning seda sõltumata kooliastmest.

- 1) Tagada tasuta koolisöök igas kooliastmes, nii üldharidus- kui ka kutsekoolides.

3.8.3. Praeguse⁸ süsteemi kohaselt saab õppetootusi (põhi-, täiendav ja eritoetus) taotleda vaid päevaõppes täiskoormusel õppiv kutseõppur, üldhariduskoolis õppijale need mõeldud ei ole. Tegemist on ebavõrdse kohtlemisega, kuna ka gümnaasiumiõppuril (eriti vähekindlustatud peredest pärit õpilastel) on vaja abi erinevate õppimisega seotud kulude katmiseks (nt õppematerjalid, õpilaskodu).

⁸ 2015. aasta seisuga.

Lahendus

- 1) Kutseõppuritele suunatud õppetoetused peaksid laienema ka gümnaasiumiõppuritele.

3.8.4. Õpilasstaatuslega seotud soodustuste võrk on kesine ning piirkonniti erinev, mistõttu kõigile õppuritele ei ole tagatud samaväärsed võimalused ega kindlustatud kõikidele õppuritele vastavad dokumendid.

Lahendus

- 1) Tagada õpilasstaatusel tulenev soodustuste süsteem, mis ei sõltuks õpilaspileti/kaardi tüübist ega väljaandjast.

3.8.5. Muukeelsete noorte võimalused eestikeelses ühiskonnas jäävad kesiseks kui koolis ei panda rõhku eesti keele omandamisele, eesti kultuuri ja ühiskonna tundmaõppimisele.

Lahendus

- 1) Tagada muukeelsete koolide eesti keele, kultuuri ja ühiskonna õpetuste kvaliteet.
- 2) Luua riiklik programm venekeelsete piirkondade noorte siseriiklikuks õpilasvahetuseks.

3.8.6. Õpilaskodu kohti ei ole piisavalt, mistõttu kaugemalt pärit õpilastele või vähekindlustatud perede lastele ei ole tagatud hariduse võrdne kättesaadavus.

Lahendus

- 1) Rajada piisava kohtade arvuga õpilaskodude võrk arvestades gümnaasiumivõrgu arengusuundi.
- 2) Tagada tasuta õpilaskodukoht kõigile õpilastele, kes on pärit materiaalselt vähekindlustatud/raske majandusliku seisuga perekonnast.

3.8.7. Vähekindlustatud peredel võib olla raskusi õppevahendite soetamisel, mis võib mõjutada õpilase õppeedukust.

- 1) Aidata kaasa vähekindlustatud perede vajalike õppevahendite leidmisele.
- 2) Vajaduspõhine toetamine peab olema efektiivsem leidmaks õpilasele individuaalne lahendus.

3.9. KUTSEÕPE

Kutseõppe ülesanne on luua võimalused erialaste teadmiste, oskuste, vilumuste, hoiakute ja sotsiaalne valmiduse omandamiseks, mis võimaldavad edukalt tööturul toime tulla ning annavad eeldused õpingute jätkamiseks ja elukestvaks õppeks.

Probleemid ja lahendused

3.9.1. Õppepraktika süsteem on nõrk ega võimalda kõikidele õppuritele õppekavale vastavat praktikat, mistõttu õpilased ei omanda vajalikke praktilisi oskusi, mida neil tulevikus tööturul vaja läheb.

Lahendus

- 1) Õppepraktika süsteem vajab muutmist. Praktikakoht tuleb tagada kõikidele õppijatele, kuna õppuril peab olema õigus saada õppekavajärgset praktikat. Õppepraktikale tuleks õpilased saata alles siis, kui neil on vajalikud alusained edukalt läbitud.

3.9.2. Kutsekoolidel on mõnikord halb reputatsioon.

- 1) Teavitada inimesi rohkem kutsekoolidest
- 2) Kutsekoolid peaksid tegelema rohkem avalike suhetega

3.9.3. Ettevõtted ei ole motiveeritud looma uusi ja õppekava täitvaid praktikakohti, riigipoolne tugi selleks on olematu. Samuti on koolide ja ettevõtete vahelised suhted praktikakohtade loomisel ja arendamisel tagasihoidlikud, mis omakorda ei soosi õppuritele vajalike praktikakohtade tagamist.

Lahendus

- 1) Koolid ja ettevõtted peavad parandama omavahelist koostööd tagamaks õppekavale vastavad praktikakohad. Oluliseks peame ka praktika juhendajate pidevat koolitamist. Oluline on riigipoolne toetus ettevõtetele tagamaks õppurile turvaline keskkond ning õppekavale vastav töö. Juhendajate töö tasustamine peaks toimuma sarnaselt töökohapõhise õppe kulude katmisega.

3.9.4. Kehtiv praktika hindamine ei võimalda saada piisavalt tagasisidet omandatud oskuste ja teadmiste kohta.

Lahendus

- 1) Praktika vajab kontrollimist ning tagasisidestamist, mistõttu tuleks praktika puhul rakendada kujundavat hindamist. Praktikajuhendaja, õpetaja ja õpilane peaksid üheskoos analüüsima praktika edukust.

3.9.5. Võimalus sooritatada välisriigis praktika pole igas koolis kättesaadav, olemasolevatest võimalustest ollakse väheteadlikud.

Lahendus

- 1) Kutseõppurite välisriigis sooritatavate praktikate võimalusi tuleb suurendada ning laiemalt on vaja tegeleda välispraktikate võimalustest teavitamisega. Oluline on, et välisriigis õpitud oskused ja teave ei jääks ühe õpilase keskseks, vaid jõuaks ka teisteni.

3.9.6. Kutsekoolide ja kõrgkoolide omavaheline koostöö on kesine, mistõttu kutseõppurite võimalused edasiõppimiseks kannatavad.

Lahendus

- 1) Tuleb suurendada kutsekoolide koostööd kõrgkoolidega tagamaks õppuritele edasiõppimise võimalusi kõrgkoolis ja soodustada elukestvat õpet. Kutseõppuri lõputunnistus ja -hinded tuleb lisada EHS¹-esse võimaldamaks SAIS²-i kaudu avalduste esitamist.

3.9.7. Valikainete valimise võimalused on piiratud. Kõik õpilased ei saa ise valikaineid valida, kuna kool teeb seda nende eest.

Lahendus

- 1) Õpilane peab saama ise teha meelepäraseid valikuid kas oma või mõne teise kooli valikainete hulgast. See tagab võimaluse laiendada silmaringi, suunata oma karjääri ning valmistuda kõrgkoolis õppimiseks.

¹ Eesti Hariduse Infosüsteem (EHIS) on riiklik register, mis koondab haridussüsteemi puudutavaid andmeid. Vt ka <http://www.ehis.ee/>

² Sisseastumise Infosüsteem (SAIS) on teenus, mille abil saab esitada SAIS-is osalevasse õppeasutusse sisseastumisavalduse elektroonselt Interneti teel. Pärast sisseastumisavalduse esitamist aitab SAIS korraldada ka ülejäänud protsessi kuni kooli sissesaamiseni, sh teadete vahendamist Sinu ja kooli vahel, õppekoha vastuvõtmist või sellest äraütlemist ja palju muud. Vt ka https://www.sais.ee/avalik/mis_et.html.

3.9.8. Erialade valik maakonna kutseõppeasutustes on kehvy, mis takistab õpilaste võimalusi minna meelepärast eriala õppima kutsekooli.

Lahendus

- 1) Erialade valikut maakonnas peab laiendama võimaldamaks huvilistel õppida meelepärast eriala kutsekoolis.

3.9.9. Kutsekoolides pakutav ettevõtlusõpe on nõrgal tasemel ning vähepopulaarne, seega näevad kutset õppivad inimesed end pigem lihttöötajate kui ettevõtjatena, mis muudab kutsehariduse väheatraktiivseks.

Lahendus

- 1) Kutsekoolides pakutavat majandus- ja ettevõtlusõpet peab arendama, et tagada õpilaste hilisem valmisolek iseseisvaks ettevõtluseks. Lisaks tuleb tutvustada (õpilas)firmade loomist kutseõppuritele, mis arendaks õpilases oskust oma erialaseid teadmisi kasutada (õpilas)firma loomiseks. Ettevõtlusõppe juurutamine tõstaks kutsehariduse mainet ning uued ettevõtted edendaksid majandust.

3.9.10. Kutseharidus on alarahastatud, mistõttu ei saa koolid palgata ettevõtetest oma ala eksperte nii erialaste kui praktiliste tundide läbiviimiseks. Praktilistes tundides tehtavale tööle seab piirangud tooraine/materjali kogus, mis aga pärsib õppurite loomingulist õppetegevust. Vahel peab õpilane tooraine/materjali ise kinni maksma.

Lahendus

- 1) Kutsehariduse rahastamist tuleb suurendada. Hea tasemega kutsehariduse andmiseks peab kool tagama vastavad vahendid (nii tehnilised kui ka laborites/praktikumides vajaminevad) ja professionaalsed õppejõud, mis eeldab suuremat riigipoolset rahalist tuge.

3.9.11. Paljud õppekavad ei vasta tööturu vajadustele ning ei anna erialaseks tööks piisavat ettevalmistust. Põhihariduse baasil õpetatavate erialade valik on väike.

Lahendus

- 1) Õppekavade ja õppevahendite kaasajastamisel peab võtma arvesse nii ühiskonna ja tööturu muutuvaid vajadusi kui ka õppijate huve. Seetõttu on tarvis kindlustada õppe sisu ja õppematerjalide kaasaegsus, innustada ettevõtlikkust ja innovaatilisust ning üleüldises mõttes tagada õppijate valmisolek kohaneda ja edukalt konkureerida muutlikul tööturul. Seetõttu peab üha enam pöörama tähelepanu üldainete sisule, aga ka erinevate sotsiaalsete oskuste ning hoiakute arendamisele.
- 2) Õppekavad vajavad ülevaatamist, et tagada kvaliteetne haridus ning hilisem õpilase hakkamasaamine tööturul, kaasates vilistlasi arendamisesse, uurides lõpetajate toimetulekut ning teadmisi/oskusi. Üle tuleb vaadata ka keskhariduse baasil omandatavad õppekavad ning analüüsida, kas ja milliste muudatuste najal saaks neid õpetada ka põhihariduse baasil.

3.9.12. Kutseharidus ei ole kõigile soovijatele kättesaadav. Tugisüsteemid on koolides erineval tasemel ning puudub ühtlane tugisüsteemide struktuur, mis aitaks ennetada õpilaste sattumist riskirühma ning toetaks ka erivajadustega õppurite koolis hakkamasaamist.

Lahendus

- 1) Kaasamaks erinevaid sihtrühmi kutseõppesse, tuleb muuta õppimisvõimalused paindlikumaks (nt e-õppe laialdasel rakendamisel), mis soodustab õppimist ka pere ja töötamise kõrvalt. Kutseharidus peab olema paindlik ja kättesaadav kõigile, mistõttu tuleb õpingud korraldada selliselt, et arvesse võetakse õppurite eripärasid/erivajadusi. Tuleb luua kindel tugisüsteem, mis aitab juba kooli algul märgata õpilase võimalikke erivajadusi ning neid tulemusi arvestades luua õpilasele tema arengule vastavad tingimused õppekava täitmiseks. Tugiteenuste standard peab olema riiklikult paigas ning kättesaadav igas kutsekoolis.

3.9.13. Kutseõppuri oskuste tase on suurem, kuid üldhariduse tase on nõrgem, mis tõttu võib see kitsendada kutseõppuri edasi õppima asumise võimalusi.

Lahendus

- 1) Üldharidus- ja kutsekoolide vahel tuleb tihendada koostööd, et põhikooli õpilased saaksid valikained sooritada kutsekoolis ning kutseõppuritele võimaldataks keskkoolis õppida parema kvaliteediga üldaineid. See tagab kutseõppurile hea taseme üldainetes ning võimaluse sooritada riigieksameid/astuda ülikooli.

3.9.14. Kõikides kutsekoolides ei ole olemas õpilasesindust, mistõttu õpilaste huvid, arvamused ja vajadused ei ole kaitstud koolis ega riiklikul tasandil Õpilasliidu liikmena.

Lahendus

- 1) Kutsekoolide õpilasesindusi tuleb arendada, et tagada erinevate erialade õppurite pädev esindamine. Seetõttu on oluline, et igas koolis oleks toimiv õpilasesindus, mis teeks aktiivselt koostööd Õpilasliiduga. Tutvustamist vajab õpilasesinduste roll ning toetada tuleks nende teket ja arendamist. Õpilasesinduse olemasolul tuleb tagada esinduse suurem roll kooli juhtorganites ning koolielu korraldamises.

3.9.15. Kutseõppurite kulutused õpingutele on erinevad (üür ühiselamus sõltub asukohast, õppetöök vajalikud tarvikud ja riided on vaja ise osta jms), mistõttu on riigipoolne toetus vajalik tagamaks vähekindlustatud õppuritele võimaluse kutsehariduse omandamiseks.

Lahendus

- 1) Õppetoetuste süsteemi tuleb arendada selliselt, et ka vähekindlustatud õppijad saavad probleemideta omandada kutseharidust ning õpingud ei katkeks majanduslikel põhjustel.

3.9.16. Kutseõppes üldainete õppekirjandust on vähe, mistõttu pole see õpilastele piisavalt kättesaadav. Erialaste materjalide kättesaadavus on veelgi keerulisem, kuna kõik õpetajad ei jaga neid veebis, mistõttu on õppimine raskendatud.

Lahendus

- 1) Õppematerjale peab olema rohkem, eriti puudutab see üldainete ja erialast õppekirjandust. Erialased materjalid peab tellima riik, et kõik õpilased saaksid neid kasutada.

